

5901 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNU'NA GÖRE TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

Şeniz ANBARLI BOZATAY *

ÖZET

5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, vatandaşlığının kazanılması ve kaybedilmesi konularında, vatandaşlık hukuku sistematiğine bağlı kalarak bir takım yenilikler getirmektedir. Genel içeriği itibariyle kökten bir değişiklik yaratmamakla birlikte yeni kanun, Türk vatandaşlığının kazanılmasında soybağı, evlilik, evlat edinme gibi asli ve sonradan kazanma biçimlerini 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunundan farklı biçimde ele almıştır. Madde başlıkları ve alt başlıkların düzenlenişi, ifadelerdeki bir takım değişiklikler ve içeriğe ilişkin düzenlemeler dikkati çekmektedir. Çalışmada, mevzuat değişikliği çerçevesinde vatandaşlığın belli bir topluluğa ve onun hukuk düzenine bağlılığını temel alan yönü itibariyle bir değerlendirme yapılmakta, vatandaşlık konusu, bireye aidiyet ilişkisi kazandırma boyutuyla incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlat edinme, evlilik, ikamet, soy bağı, vatandaşlık, vatandaşlık başvurusu, yabancı uyruklu, 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu.

* Yrd.Doç.Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

THE GAINING TURKISH CITIZENSHIP ACCORDING TO THE TURKISH CITIZENSHIP LAW NUMBER 5901

Şeniz ANBARLI BOZATAY *

ABSTRACT

The Turkish Citizenship Law Number 5901 combined with the system of citizenship law brings some differences in gaining and losing citizenship subjects. Although the new code doesn't bring a radical change to the general content, it has a different approach to the Turkish Citizenship Law Number 403, in gaining original citizenship which can be by genealogical line, marriage adoption or other methods. Some of these differences can be listed as the rectification of titles and sub-titles, with some changes in the literal and actual wording of the articles. This study examines the role of citizenship in connection to a society and the law order of said society; the subject of citizenship has been examined as an instrument which serves to bind the person to the society

Key Words: *Adoption, marital, inhabitancy, genealogical line, citizenship, application for citizenship, foreign national, Turkish Citizenship Law Number 5901.*

* Asst.Prof., Çanakkale Onsekiz Mart University, Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences

GİRİŞ

Bir devlete hukuki bağla bağlı olma anlamını taşıyan vatandaşlık, hukuksal eşitlik söylemi ile birey ve toplum bütünleşmesini sağlayan temel bir olgu olmasının yanında siyasal ve toplumsal bir içeriğe de sahiptir. Bireyin etkinlik alanı, bu çerçevede içinde vatandaşlık sıfatıyla çizilmektedir. Genel anlamıyla devlete yasal üyelikle tanımlanan kavram, belirtilen bağın gereği olarak bir yönüyle haklar demeti sunarken bir yönüyle de yükümlülükleri beraberinde getirmektedir. Çok boyutlu bir sürece işaret eden vatandaşlık, bu çalışmada Türk vatandaşlığının kazanılmasındaki usuller temelinde ele alınmaktadır.

Türk vatandaşlık hukuku mevzuatı günümüze değin; Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkarılan ve çağının gereklerine uyularak hazırlanan ilk uyruklu düzenlemesi sayılan “Tabiyet-i Osmaniye Kanunnamesi”(1869) başta olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti döneminde bu kanunnamenin yerini alan 1312 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (1928), 1934 tarihli İskân Kanunu, 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları, 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu (11 Şubat 1964) ve ilgili yönetmelikler temelinde bir gelişim izlemiştir. Türk vatandaşlığının kazanılması, yitirilmesi gibi konuları düzenleyen 403 Sayılı Kanun, 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 12.06.2009 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkmıştır.

Vatandaşlığın kazanılması ile ilgili olarak, 2009 tarihli 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 1964 tarihli 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndan farklılık oluşturan yönleri çalışmanın ilgi çerçevesini oluşturmaktadır. Çalışma, 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda vatandaşlığın kazanılması ile ilgili değişikliklerin köklü anlam, içerik ve usule ilişkin farklılık yaratıp yaratmadığı noktasındaki bir tartışmayı paylaşmayı amaçlamaktadır.

1. VATANDAŞLIK: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Vatandaşlık literatürde, farklı anlam ve içeriklerle karşımıza çıkan bir olgudur. Bu geniş çerçeve içinde vatandaşlık kavramı; “Ulusal kimlik ya da millet olarak vatandaşlık, evraklar temelinde tanımlanan vatandaşlık, haklar temelinde tanımlanan vatandaşlık görev ve sorumluluklar temelinde tanımlanan vatandaşlık”¹ olarak ele alınmaktadır. 1990'lı yıllar, kuramsal düzeyde siyasal söylemdeki doğal bir evrim olarak görünen süreçte, vatandaşlık kavramına yeniden ilgi duyulmaya başlandığı yıllardır. Kavram, 1970'ler ve 1980'lerin merkezi kavramları olan adalet ve topluluk üyeliği taleplerini birleştiriyor görünmektedir. Vatandaşlık birey olarak var olma düşüncesi ve belli bir topluluğa bağlı olma düşüncesi yakından ilgilidir².

Birey olarak var olma, vatandaşlığın haklar boyutuna atıfta bulunmaktadır. Vatandaşlığın haklar boyutun ilişkin yapılan tartışmaların başında biçimsel eşitlik ilkesinin gelişmelere rağmen aşılamamış olması gelmektedir. Nitekim eşit statü olarak algılanan vatandaşlığın birçok kimse nezdinde ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri

¹ KADIOĞLU, Ayşe, “Vatandaşlık:Kavramın Farklı Anlamları”, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, Haz. Ayşe Kadioğlu, Metis Yay., İstanbul, 2008, s.21.

² KYMLİCKA, Will, Wayne NORMAN, “Vatandaşın Dönüşü: Vatandaşlık Kuramındaki Yeni Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, s.185.

gizlemede bir araç olmaktan öteye gidememektedir³. Vatandaşlık, hukuksal eşitlik söylemi sayesinde toplumsal bütünlük sağlama ve bireyleri toplumun eşit üyeleri haline getirmesiyle aynı zamanda çeşitli hak taleplerinin birbiriyle çatıştığı bir zemin yaratma potansiyeline de sahiptir⁴. Keyman da vatandaşlık alanında şekillendirilen haklar ve özgürlüklerin yalnızca kişilerin devletle girdiği haklar ve yükümlülükler temelindeki “yasal üyelik” ilişkisine indirgenemeyeceğini, vatandaşlık eylem etkinliklerinin yasal olması yanında siyasal ve sosyal bir hareketlilik alanı olduğunu savunmaktadır. Belirtilen eylem etkinlik alanı, bireylere “aktif vatandaş-özne” olma konumu kazandıran süreçlerle birlikte düşünüldüğünde “farklılık içinde birlik” biçiminde ifade edilen birlikte yaşamın gerçekleşme şansı da artacaktır⁵.

Türk Vatandaşlığı Kanunu çerçevesinde, belirli bir devletle kişi arasındaki karşılıklı hak, görev ve sorumluluk ilişkilerini belirleyen “hukuksal bağ” biçiminde ele alınan vatandaşlık⁶, bir yanıyla devletin kendi uyruklugu altındakilere yükümlülükler⁷ koyabilme yetkisi verirken, diğer yanıyla da uyruk konumundaki kişiye kendi devletinden, başka devletlere karşı ileri sürebileceği bazı isteklerde bulunma imkânı vermektedir. Özellikle insan hakları konusundaki gelişmeler sonucunda kişinin uyruğu olmadığı devlete karşı da bir takım hakları ileri sürebilme hakkı verilse de, her devlet bazı hakları yalnızca kendi vatandaşlarına özgülemekte ve yabancılara kapalı tutabilmektedir. Vatandaşlık, kişiye kendi ülkesinde yabancılardan esirgenen hakların kendisine verilmesini isteme hakkını tanımaktadır. Vatandaşlığa ilişkin hukuk düzeni ve bu düzenin getirdiği kurallar; vatandaşlığın kazanılması, kaybedilmesi, değiştirilmesi, yeniden kazanılması, ispat edilmesi ile ilgili çerçeveyi oluşturur. Her devletin kendi vatandaşlık sistemini kendisinin belirlemesi özgürlüğü noktasında bu alanın bir iç hukuk alanı olduğu dikkat çekmektedir⁸.

Devletler hukukunda bir devlete aidiyeti belirten bir kavram olarak vatandaşlık, kazanılması ve kaybı iç hukuk kurallarıyla belirlenen bir statüdür⁹. Vatandaşlık hukukunun içinde yer aldığı Devletler özel hukuku kuralları, bir devletin iç hukukunun uygulanmasını emrettiğinde, bu iç hukuk yalnızca o devletin kanun koyucusu tarafından oluşturulmuş özel hukuk normlarını değil, o devlet ülkesinde fiilen uygulanmakta olan tüm özel hukuk normlarını da içerir¹⁰. Bununla birlikte,

³ ÜSTEL, Füsun, *Yurttaşlık ve Demokrasi*, Dost Kitabevi, Ankara, 1999, s. 146.

⁴ GÜNDOĞDU, Yeşim, “Avrupa Birliği Yurttaşlığı Avrupa Kimliği Sorununa Çözüm Oluşturabilir mi?”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C.3., No.2, Bahar,2004, s.12.

⁵ KEYMAN, E.Fuat, “Türkiye’de Çokkültürlü Anayasal Vatandaşlık ve Demokratikleşme”, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, Haz. Ayşe Kadioğlu, Metis Yay., İstanbul, 2008, s. 223.

⁶ Uyrukluk Konusunda Avrupa Sözleşmesi de (madde.2, Strasbourg 1997), uyruklugu kişiyle devlet arasındaki hukuksal bağ biçiminde tanımlamakta ve kişinin etnik kökenini göstermediğini belirtmektedir.

⁷ Vatandaşlık, kişilere yüklenen yükümlülükler yanında, kişinin toplum içindeki özgürlüklerini güvence altına alan bir olgu biçiminde değerlendirilebilir. Vatandaşlığın anayasa ve ilgili mevzuatta “hak” biçiminde ele alınması bunun kanıtıdır. ALTUNYA, Niyazi, *Vatandaşlık Bilgisi*, Nobel Yay., Ankara,2003, s.2.

⁸ AYBAY, Rona, *Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2.b., İstanbul, 2006, s.4-5,15.

⁹ ÇELİKEL,Aysel, Ergin NOMER, Haz. Kerem Giray, Emre Esen, *Devletler Hususi Hukuku Örnek Olaylar-Mahkeme Kararları*, Beta Yay., 8.b., İstanbul,2007, s.7.

¹⁰ NOMER, Ergin, *Devletler Hususi Hukuku*, Beta Yay., İstanbul, 2005, s.13.

vatandaşlık konusu yalnızca devletlerin iç hukuk alanlarına özgü olmayıp, bu alanda uluslararası hukuk tarafından tanımlanan belirli kurallara ve sözleşmelere uyma zorunlulukları ortaya çıkmaktadır. Bu sözleşmeler, devletlerin uyrukluk konusundaki yükümlülüklerine ilişkin olarak taraf devletlerin iç hukuklarında uymaları gereken genel ilke ve kuralları belirlemektedir. Türk vatandaşlığının kazanılması ile ilgili mevzuat da iç hukukumuzun bir parçası olması yanında uluslararası hukuk kuralları, sözleşmeler ve insan hakları çerçevesinde oluşturulmaktadır.

2. TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI

Anayasal kabulde, “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür”¹¹. Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir”.(1982 Anayasası m.66). 1982 Anayasası, 1924 ve 1961 Anayasalarında olduğu gibi vatandaşlığı devletle birey arasında kurulan hukuki bir bağ olarak tanımlamaktadır.

1924 Anayasası’nın, 1961 ve 1982 Anayasalarından farklı olarak, modernleşen bir siyasal toplum ve toplumla devlet arasındaki bağı kuracak, cumhuriyetçi vatandaşlık modelinin yasal düzeyde kimlik temelli değil vatandaşlık temelli bir anlayışa sahip olduğu iddia edilebilir. Bu iddianın dayanağı olarak “Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla Türk itlak olunur” (1924 Anayasası madde:88) hükmü gösterilmektedir.¹² Bununla birlikte Anayasalarımızda devletle birey arasında kurulan bağın kökene, asıla başka bir deyişle ırka atıf yapmadığı, bağı hukuksal bir alanda “vatandaşlık” ilişkisiyle ifade etme amacının taşıdığı da söylenebilir. Türk ana ya da babanın çocuğu olmadaki mantık kurgusunun asılla ilişkilendirilmediği maddeden anlaşılmaktadır. Buna göre Türk vatandaşlığını kazanan bir yabancı Türk vatandaşlığını sonradan kazanması, onu asli yoldan Türk vatandaşı olanlarla eşitlemekte, anayasal ve kanuni hakların kullanılması noktasında bir ayrımcılık güdülmemektedir. 1964 tarihli ve 2009 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunlarına, vatandaşlığın kazanılması ve kaybedilmesine ilişkin durumları yasal çerçevede açıklığa kavuşturan birer pozitif hukuk formu olmanın ötesinde anlam yüklemek, belirtilen kanunlarda temel hak ve özgürlüklere ilişkin ayrıntılı düzenlemeler beklemek yanlıcı olacaktır.

Vatandaşlığı yalnızca hukuki bağ ile değil asıl ve köken gibi çağdaş sayılmayan bir takım unsurlarla açıklayan ve özellikle bazı yasal haklardan yalnızca köken itibarıyla vatandaş olanların yararlanmasına imkân tanıyan ülkelerin varlığı düşünüldüğünde, 1982 Anayasasının uyrukluk konusundaki düzenlemelerinin mahiyeti algılanabilir. Örneğin ABD Anayasası’na göre (Vatandaşlık Hakları, madde:2) başkan seçilebilmek için, ABD vatandaşlığının doğumla kazanılması şartı aranmaktadır¹³. Yine Yunan hukukunda Türkiye’deki vatandaşlık kavramı yerine “asıllılık”, “köken” kavramı tercih edilmekte, dolayısıyla ırkçı bir anlayış benimsenmektedir. Yunan asıllılık hukukunda “asıllılık” ve “uyrukluk” farklı

¹¹ “Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir”, (Mülga cümle: 03/10/2001 - 4709 S.K./23. md.)

¹² KEYMAN, 2008, s.230.

¹³ http://www.usconstitution.net/xconst_Am14.html (19.10.2009).

kavramlara ve anlamlara karşılık gelmektedir. Asyalılar ve zenciler bu ülkede Yunan uyrukluğunu kazansalar da asıllılığını kazanamazlar. Cin'in tespitiyle Yunanistan'ın sınır bölgelerinde taşınmaz mal edinme hakkına yalnızca Yunan asıllılar sahiptir¹⁴. Almanya, soy ve kana dayalı vatandaşlık tanımından, ancak 2000 yılında kabul edilen Yeni Vatandaşlık Yasası ile vazgeçebilmiştir¹⁵.

2.a. Türk Vatandaşlığının Asli Yoldan Kazanılması: Soybağı ve Toprak Esası

Vatandaşlık, ya doğumla ya da sonradan herhangi bir nedenle kazanılabilir. Doğumla kazanılan vatandaşlığa asli vatandaşlık, sonradan kazanılan vatandaşlığa da müktesep (sonradan) kazanılan vatandaşlık denilmektedir. Asli vatandaşlığın kazanılmasında kan esası (soybağı/nesep) ve doğum yeri (toprak) esası olmak üzere iki sistem bulunmaktadır. Birinci esasa göre çocuk nerede doğmuş olursa olsun ana babadan ya da yalnızca birinden vatandaşlık alırken, ikinci esasta, çocuk ana babanın vatandaşlığı ne olursa olsun, doğduğu ülkenin vatandaşlığını almaktadır¹⁶. Bugün pek çok Avrupa ülkesinde *ius sanguinis* kavramıyla ifade edilen kan bağı ilkesine dayalı olarak vatandaşlık kazandırıldığı dikkati çekmektedir. Bunun yanında çocukların doğum yerini esas alan *ius soli* uyarınca vatandaşlık kazandırıldığı da gözlenmektedir¹⁷.

Türkiye'de de 403 Sayılı TVK'nın, 1981 tarihli 2383 Sayılı Kanunla getirilen değişiklik öncesindeki ilk halinde (madde.1) "Türkiye içinde veya dışında; Türk babadan olan, Türk anadan doğup da, babasının vatandaşlığını doğumla kazanamayan, Türk anadan evlilik dışında doğan çocuklar, doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlırdır" hükmü yer almaktaydı. Ulusal yasalar, ebeveynlerin farklı uluslardan olması halinde çocuğa genellikle ananın uyrukluğunu verme eğiliminde değildirdir¹⁸. 403 Sayılı TVK ilk metni, Türk anadan dolayı vatandaşlığı yalnızca babanın vatandaşlığının doğumla kazanılamaması durumunda bahşetmekteydi ki bu durumun anlamı, yabancı ile evli olan Türk kadının doğurduğu çocuğun, ilke olarak Türk vatandaşlığını kazanamamasıydı.

1981 yılındaki değişiklikte "Kanun Yolu ile Kazanma" başlığı altında doğum ile vatandaşlığın kazanılması konusu, kanunun ilk biçimindeki "Türkiye içinde veya dışında doğma"yı kabul eden ifadeyi korumakla birlikte, ilk metindeki "Türk babadan

¹⁴ CİN, Turgay, "Yunan Vatandaşlık Kanunu'na Göre Yunan Asıllılığının(Vatandaşlığının) Kazanılması", *DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5,S.2, 2003, s.1.

¹⁵ KADIOĞLU, Ayşe, "Vatandaşlığın Ulustan Arındırılması: Türkiye Örneği", *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, Haz. Ayşe Kadioğlu, Metis Yay., İstanbul, s.45.

¹⁶ BERKİ, Osman Fazıl, "Türk Vatandaşlığı Kanununun Asli Tabiiyete Müteallik Hükümleri", *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*,C.VIII.,S.1-2, 1951, s.146.

¹⁷ Örneğin Belçika'da devlet vatandaşlığı elde etmede temel yol, kan bağıdır. Çocuklar doğumlarından itibaren Belçika vatandaşı sayılırlar. Buna karşın, bu ülkede 1980 ve 1990'larda yapılan yasal değişikliklerle, doğum yeri esasına bağlı olarak vatandaşlık kazandırılmasının önü açılmıştır. Bkz. JACOBS, D., Martiniello, M., Rea, A. 'Changing patterns of political participation of citizens of immigrant origin in the Brussels Capital Region: The October 2000 Elections', *Journal of International Migration and Integration / Revue de l'intégration et de la migration internationale*, 2002, 3 (2), s. 202.

¹⁸ UN, Women, Nationality and Citizenship" s.2, <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/jun03e.pdf>

olma” şartını, “Türk babadan veya Türk anadan doğan” çocukların doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlığını kazanması” olarak değiştirerek, kadın erkek arasındaki eşitsizliği gidermektedir.

5901 Sayılı TVK Türk Vatandaşlığının kazanılması konusunu, “**Türk vatandaşlığının kazanılması halleri**” başlığı altında, “doğumla ve sonradan kazanma” biçiminde düzenlemektedir. 403 Sayılı TVK’da kazanma, kanun yolu ile kazanma, yetkili makam kararı ile kazanma ve seçme hakkı ile kazanma biçimde” ifade olunarak aslında doğumla ve sonradan kazanma gibi iki farklı kazanma düzeyine atıfta bulunulmaktaydı. Yeni kanun,”kanun yolu ile kazanma” ifadesi yerine doğrudan “doğum ve doğum yeri” ifadelerini getirmiş, eski metinde “nesep ile kazanma” başlığında gösterilen “evlat edinme” “sonradan kazanma” başlığı altına alınmıştır.

403 Sayılı TVK’nın, nesebin belirlenmesindeki Türkiye içinde veya dışında Türk anadan ya da Türk babadan doğan çocukların doğumlarından başlayarak Türk vatandaşı olacağına ilişkin düzenlemesine yeni kanun soybağı başlığında (madde:7) ilk fıkraya “evlilik birliği” ifadesini eklemiştir. Yine soybağı başlığında ikinci fıkra, Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuğun Türk vatandaşı olacağı ve üçüncü fıkra, Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuğun ise soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla, 403 Sayılı TVK’da doğum konusu, evlilik içi¹⁹ ya da evlilik dışı²⁰ kavramlarına yer vermezken, 5901 Sayılı TVK, iki durumu bu tür bir ikili ayrıma tabi tutmaktadır. Böyle olmakla birlikte, yeni kanunun eski kanunun “hal değişikliğini” doğum olgusu başlığı altında düzenleyerek özü itibariyle önemli bir yenilik getirmediği söylenebilir. Zira 403 Sayılı TVK’nın hal değişikliği adı altında yabancı anadan evlilik dışı doğan çocuğun hangi yollara Türk vatandaşı sayılacağına ilişkin usullerin açıkça belirtilmesine karşılık, 5901 Sayılı TVK’da yalnızca bu yolla kazanmaya ilişkin “usul ve esaslar” ifadesi ile yetinilmektedir.

403 Sayılı TVK madde:4’de Türkiye’de doğan ancak vatandaşlığını ana babasından dolayı kazanamayan çocukların doğumlarından başlayarak Türk vatandaşı olacaklarına hükmetmekteydi. Ancak yeni kanun madde:8’de, “Türkiye’de doğan” deyimini korumakla birlikte “yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk doğumundan itibaren Türk vatandaşdır” demek suretiyle daha açıklayıcı bir ifadeyi tercih etmektedir.

Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının madde:8 ile ilgili gerekçesine bakıldığında, Türk vatandaşlığının kazanılmasında, prensip olarak soy bağı esası benimsendiği, ancak ana ve babası belli olmayan terkedilmiş çocukların hangi ülkede

¹⁹ Türk hukukunda tarafların aynı ülkenin vatandaşı olmaları halinde onların ortak milli hakları evlilik içi nesebi düzenler. Burada çocuğun “doğumu anındaki” vatandaşlık durumları esas alınmaktadır. Evlilik içi çocuklarla ilgili Bkz. NÖMER, 1995, s. 257.

²⁰ Berki, 1981 değişikliği öncesinde, evlilik içinde ve evlilik dışında doğan çocukların birlikte gösterilmesini hukuk etiği bakımından doğru bulmamaktadır. Bkz. BERKİ, Osman Fazıl, “403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Kanuna Bazı Fıkralar Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı’na İlişkin Düşünceler”, *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.XXXV., S.1-4, 1978, s.296.

bulunmuşsa o ülkede doğmuş sayılmaları ve o ülkenin vatandaşlığının verilmesi uluslararası hukuk tarafından benimsenmiş temel bir ilke olduğu belirtilmektedir. Gerekece de ayrıca Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinin taraf devletleri, bu doğrultuda düzenleme yapmakla yükümlü tuttuğu da kaydedilmektedir. “Gerekece de yer alan *“Vatansızlığı önlemek amacı ile Türkiye’de doğan ve ne anadan ne de babadan dolayı vatandaşlık kazanamayan çocuklar ile Türkiye’de bulunmuş çocukların Türkiye’de doğdukları karine kabul edilerek “toprak esasına” göre aksi sabit oluncaya kadar Türk vatandaşlığını kazanmalarına imkân tanınmıştır”*²¹ biçimindeki ifade, vatansızlığı önlemenin gerekliliğine işaret etmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi²² madde:7’de; çocuğun doğumdan hemen sonra derhal nüfus kütüğüne kaydedileceğinden, bir vatandaşlık kazanma hakkına sahip olacağından söz edilmektedir. Bu konuda ayrıca taraf devletlerin, özellikle çocuğun vatansız kalması söz konusu olduğunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını taahhüt ettikleri de hükme bağlanmaktadır.

2.b. Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması

Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yeni kanuna göre; **yetkili makam kararı veya evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması** ile gerçekleşir (madde:9). 1964 tarihli TVK, aslında sonradan kazanma biçimleri olan evlat edinmeyi ve evlenmeyi “kanun yolu ile kazanma” başlığı altında ele almıştı. Yetkili makam kararıyla kazanma ve seçme hakkı ile kazanma da sonradan kazanma biçimleri olarak, bu başlık altında yer almasa da ayrı birer kazanma biçimidir.

2.b.1. Yetkili Makam Kararı ile Türk Vatandaşlığının Kazanılması

1964 tarihli TVK, yetkili makam kararıyla kazanma başlığı altında; genel olarak vatandaşlığa alınma, istisnai vatandaşlığa alınma, yeniden vatandaşlığa alınma, yabancı ikameti ve bakanlar kurulu kararının hükmü ve vatandaşlığa alınmada usulü düzenlemiştir. Yeni TVK’da ise daha önce yetkili makam kararı ile kazanma başlığı altında görülen bağlı alt başlıklar, ayrı birer başlık biçiminde yer almaktadır. Ancak bu yeni düzenlemenin büyük bir anlam değişikliğini yansıtmadığının da altı çizilmelidir. Zira yetkili makam kararıyla kazanma, eski kanunu hatırlatır biçimde, başvuru şartları, kazanmadaki istisnai haller ve ikamet konuları ile bağlı konulardır.

5901 Sayılı TVK madde:10’da Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancının yetkili makam kararıyla vatandaşlığını kazanabilmesi için belirli şartlar aramakta ancak bunu mutlak bir kabul biçiminde değerlendirmemek gerektiğine işaret etmektedir. Eski TVK ve Yeni TVK’nın bu bağlamda aradığı şartlarla ilgili farklılıklar şu şekildedir; Öncelikle eski kanunda, belirtilen şartları taşıyan yabancıların Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınabilecekleri hükmü yeni kanun metninde bulunmamaktadır. 403 Sayılı kanuna göre, ilk olarak

²¹ 20.02.2006 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Gerekecesi, “TC. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü”, s.12

²² 20 Kasım 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, <http://www.un.org.tr/>

vatandaşlığa alınmasını isteyen kişi “kendi milli kanununa, vatansız ise Türk kanununa göre reşit olmalıdır”. Yeni kanun madde:11,(a)’da bu şart korunmakla birlikte “Türk kanununa” sözcüğü “Türk kanunlarına”, “reşit” sözcüğü de “ergin” ve ayırt etme gücüne sahip olmak” biçiminde değiştirilmiştir. Eski kanunda “müracaat tarihinden geriye doğru 5 yıl ikamet etme” şartı, yeni kanunda(madde:11 (b) “kesintisiz” sözcüğü eklenerek ifade edilmiştir. “Kesintisiz 5 yıl” ile ilgili olarak tasarının gerekçesine bakıldığında; Türkiye’nin Avrupa Birliğine tam üyeliğinin gündemde olması ve çevresindeki ülkelerde yaşayan çok sayıda kişi ile tarihi ve sosyolojik bağının bulunmasının, Türk vatandaşlığı için başvuranların sayısının artmasına neden olacağı belirtilmektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği ülkelerinde vatandaşlık başvurusunda bulunabilmek için beş ile on yıl arasında değişen ikamet süreleri aranmaktadır ki 5 yıllık bir süre, Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen kişinin Türkiye’yi yaşamak istediği bir yer olarak benimsediğine ve topluma uyum sağladığına ilişkin göstergelerden biri olarak değerlendirilmiştir²³.

5901 Sayılı TVK, önceki kanunda belirtilen diğer şartları tekrarlamakla birlikte, “Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak”(madde:11(g)) şartını da aramaktadır. Bu ifadenin yer alması Tasarının gerekçesinde bir takım suçlar nedeniyle kamu düzeninin bozulmasını önlemek biçiminde değerlendirilmiştir²⁴. Yine yeni kanunda farklı olarak, Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılardan, yukarıda sayılan şartlarla birlikte, taşıdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartının da aranabileceği, bu takdirin kullanılmasına ilişkin esasların tespitinin Bakanlar Kurulunun yetkisinde olduğu hükmü yer almaktadır.

Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında İstisnai Haller

403 Sayılı TVK’da istisnai vatandaşlığa alınma, 5901 Sayılı Kanun’da “Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller” başlığı altında madde:12’de düzenlenmiş olup, eski kanundan farklı olarak, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen yabancılardan Türk vatandaşlığını kazanabileceği ifade edilmiştir;

(a) Türkiye’ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, **sportif, kültürel**, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve **ilgili bakanlıklarca haklarında gerekli teklifte bulunulan** kişiler.

(b) Vatandaşlığa alınması **Bakanlar Kurulunca** zaruri görülen kişiler.

²³ 20.02.2006 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, “TC. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü”, S.13.

²⁴ “Bu şartın konulması ile millî güvenlik bakımından tehlike teşkil eden ve millî menfaatler ve ülke bütünlüğü aleyhine faaliyet gösterenlerle bu faaliyetleri destekleyenlerin, bu gibi kişi veya kuruluşlarla ilişki içerisinde bulunanların ve herhangi bir isyan, sabotaj, casusluk, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, evrakta sahtecilik gibi kamu düzenini bozan faaliyetlerde bulunanların Türk vatandaşlığını kazanmalarını engellenmektedir”. 20.02.2006 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, “TC. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü”, s.13.

(c) Göçmen olarak kabul edilen kişiler.

403 Sayılı TVK’da istisnai vatandaşlığa alınabilecekler arasında sayılan, “Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları, bir Türk vatandaşı ile evli olanlarla, bunların reşit çocukları, Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları, bir Türk vatandaşı ile evlenme kararıyla Türkiye’de yerleşmiş olanlar” yeni kanun metnine dâhil edilmemiştir. Eski kanunda üzerinde en fazla tartışılan grup, “bir Türk vatandaşı ile evlenme kararıyla Türkiye’de yerleşmiş olanlar”dır. Nitekim bu tür bir kararla yerleşmiş olmaktan neyin anlaşılması gerektiği ya da nelerin yerleşme kararına delil olabileceğini cümleden anlamak mümkün görünmemektedir.

Türk Vatandaşlığının İkamet Şartı Aranmaksızın Yeniden Kazanılması

403 Sayılı TVK’da “yeniden vatandaşlığa alınma” başlığı altında düzenlenen haller, yeni kanunda “ikamet şartı aranmaksızın kazanma” ve “ikamet şartı ile kazanma” bağlamında değerlendirilerek farklı iki başlık biçiminde düzenlenmiştir. 5901 Sayılı TVK Madde:13’de millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla aşağıda belirtilen kişilerin Türkiye’de ikamet etme süresine bakılmaksızın, Türk vatandaşlığını Bakanlık kararıyla yeniden kazanabileceklerini belirtmektedir;

- a) Çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler.
- b) Ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybedenlerden 21. maddede öngörülen süre içerisinde seçme hakkını kullanmayanlar²⁵.

Türk Vatandaşlığının İkamet Şartına Bağlı Olarak Yeniden Kazanılması

5901 Sayılı TVK madde:14’de, 29. madde uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilenlerin (yabancı bir devlet hizmetinde Türkiye’nin menfaatlerine aykırı hizmette bulunma, Türkiye ile savaş halindeki devletin hizmetinde bulunma, izin almaksızın yabancı devlet hizmetinde gönüllü çalışma..) Bakanlar Kurulu kararıyla, 34. madde uyarınca Türk vatandaşlığını kaybedenlerin (seçme hakkı ile kayıp) Bakanlık kararıyla, millî güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması ve Türkiye’de üç yıl ikamet etmek şartıyla Türk vatandaşlığını yeniden kazanabileceğine hükmetmektedir.

5901 Sayılı Kanun, madde:15’de bir yabancı için ikameti, “Türk kanunlarına uygun olarak Türkiye’de oturmak” biçiminde tanımlayarak, 403 Sayılı TVK’daki tanımlamayı tekrarlamıştır. Yabancıların kanuni ikamet izni olmaksızın veya kanuni izni olmakla birlikte Türkiye’de yerleşme niyetini göstermeyen geçici sığınmacı, öğrenim gibi nedenlerle Türkiye’de bulunmaları vatandaşlığa alınma işlemi bakımından geçerli ikamet kabul edilmeyecektir. Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıalarda aranan ikamet süreleri içerisinde yurt

²⁵ (Bu süre ile ilgili olarak madde:27:“ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar ergin olmalarından itibaren **üç yıl içinde** seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler”.

dışında geçirilebilecek ve ikameti kesintiye uğratmayacak asgari süre altı ay olarak belirlenmiştir²⁶.

Türk Vatandaşlığının Evlenme Yoluyla Kazanılması

5901 Sayılı TVK, evlenme yoluyla kazanmayı, sonradan kazanılmayı içeren madde:9'da saymasa da yetkili makam kararıyla kazanma biçimi olarak, sonradan kazanma usulü içinde değerlendirilebilir. 403 Sayılı TVK madde:5'de düzenlenen evlenme konusu, yeni kanunda madde:16'da düzenlenmektedir. Bir Türk vatandaşı ile evlenmenin "kendiliğinden" (yeni kanunda "doğrudan" denilerek) Türk vatandaşlığını kazandırmayacağı hükmü ile bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldır evli olmak, fiilen birlikte yaşamak(yeni kanuna göre "evliliğin devam etmesi") şartları, farklı kavramsal kullanımlarla ancak aynı anlamlarda tekrarlanmaktadır. Eski kanunun, başvurunun yurt içinde ve dışında nereye ve nasıl yapılacağına ilişkin hükümlerinin yeni kanunda yer almadığı dikkati çekmektedir.

403 Sayılı TVK'daki, bir Türk vatandaşı ile evlenen yabancı, evlenmekle eski vatandaşlığını kaybederse Türk vatandaşlığını "kendiliğinden" kazanacağına ilişkin ifade yeni kanunda bulunmamaktadır. Eski kanunda yer alan ve yabancı eşin vatanı kalmasına karşı bir önlem olarak da ortaya çıkan bu ifadenin yeni kanunda yer almaması, evlilik yoluyla "doğrudan kazanmayı" saf dışı mı bırakmaktadır? bu durum, evlenerek vatandaşlığını yitiren yabancıyı korumasız bırakacak bir hale getirebilecek midir? gibi tartışmaları gündeme getirmektedir. Yeni kanunun, yabancı eşin "doğrudan" Türk vatandaşı olmasını bu haliyle düzenlemeyip, evlenme yolu ile kazanmayı belirli şartların gerçekleştirilmesine bağlamakla yetinmesi, bir takım mağduriyetlerin yaşanmasına neden olabilecektir.

403 Sayılı TVK'nın evlilikle ilgili olarak, evlilik süresi ve fiili yaşama şartları ile yetinmesine karşılık 5901 Sayılı TVK'da başvuru sahibinde aranan şartlar maddeler halinde düzenlenmektedir. Buna göre; "evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama" ve "milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama" başvuru sırasındaki gereklilikleri eski kanuna göre artırmaktadır. Kanunda yer alan şartlar, "Türk Vatandaşı İle Evlenme Nedeniyle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına Ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Yönetmelik"²⁷te evlenme nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıda aranan şartlarla büyük benzerlik göstermektedir.

Bu şartlarla 5901 Sayılı TVK ayrıca eski kanunda bahsi geçen, başvuru sonrasında İçişleri Bakanlığı tarafından yapılacak inceleme ve soruşturmanın hangi konularda yapılacağını açıklar görünmektedir. Yeni kanunda yer alan bir diğer önemli

²⁶ 20.02.2006 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, "TC. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü", s.14.

²⁷ Madde:2 (b)Fuhuş yapmak, fuhşa aracılık etmek veya fuhuşa zorlamak, kadın ticareti yapmak gibi herhangi bir faaliyet içinde bulunmamak, c) Kamu düzeni, milli güvenlik ve genel ahlak açısından sakıncalı olmamak. Türk Vatandaşı İle Evlenme Nedeniyle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına Ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Yönetmelik, 24.5.2004.

farklılık da “başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde “aile birliği içinde yaşama” şartının aranmayacağıdır.

Aybay, 403 Sayılı TVK’nın başvuru şartı olarak gördüğü “evliliğin devamı” şartının, evliliğin Türk eşin ölümüyle ya da Türk eşin kusurlu olduğu bir boşanma ilamıyla sona ermesi halleri için özel bir düzenleme yapmamış olmasını eleştirmektedir²⁸. Bu durumda yeni kanundaki hüküm, başvuru sonrasında Türk eşin ölümünün başvuru geçersiz kılmaması yolunda getirdiği güvenceyle, Aybay’ın talebini karşılamaktadır. 5901 Sayılı TVK tıpkı eski kanunda olduğu gibi evlenme ile Türk vatandaşlığı kazanan yabancının evlenmenin butlanına rağmen Türk vatandaşlığını sürdürmesine, yabancı evlenmede iyi niyetliyse karar vermekte, dolayısıyla iyi niyeti yalnızca “Türk vatandaşlığının kazanılması sonrasında” aramaktadır. Kanunun bu durumu yalnızca Türk eşin ölümüyle ilişkilendirip, evliliğin Türk eşin kusurlu olduğu bir boşanma ile son bulması durumunda ve başvuru kişinin iyi niyetli olması halinde, başvuru kişinin Türk vatandaşı olma sürecini açmaması önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.b.2. Türk Vatandaşlığının Evlat Edinme ile Kazanılması

Türk hukukunda taraflar, (evlat edinen ile evlat edinilen) aynı tabiiyette ise ortak milli hakları evlat edinme ilişkisine uygulanır. Ancak tabiiyetleri farklı ise, evlat edinme ehliyeti ve şartları taraflardan her birinin evlat edinme anındaki milli haklarına göre olur²⁹.

5901 Sayılı TVK, madde:17’de bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişinin, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabileceğine hükmetmektedir. 403 Sayılı TVK, evlat edinmeyi, kanun yolu ile kazanma başlığında “nesep ile” kazanma konusu içinde değerlendirirken, yeni kanunun “sonradan kazanılan vatandaşlık” içinde değerlendirdiği dikkati çekmektedir. Yine 403 Sayılı TVK’da yer alan, evlat edinmenin evlatlığın vatandaşlığına etki etmeyeceği, ancak küçük olan evlatlığın vatansız olması, ana babasının bulunmaması ya da nerede olduğu bilinemediği takdirde Türk vatandaşı olacağına ilişkin hüküm, yeni kanunda bulunmamaktadır., 5901 Sayılı TVK ergin olmayan kişinin milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartını araması, kanun koyucunun eski kanunda görülmeyen biçimde tedbirli davrandığının kanıtıdır.

Vatandaşlık Başvuru İnceleme Komisyonu ve Yetkili Makam Kararı ile Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Usul ve Esaslar

5901 Sayılı TVK, madde:18; 11. ve 16. maddeler uyarınca Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancıların başvuru için gerekli şartları taşıyıp taşımadıklarının tespitinin, illerde oluşturulan **vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu** tarafından yapılacağını, komisyonun oluşumu ve çalışma esaslarının ise yönetmelikle belirleneceğini düzenlemektedir. 403 Sayılı TVK madde:11’de, Türk

²⁸ AYBAY, 2006,143.

²⁹ NOMER, 2008, s.260.

vatandaşlığına alınma başvurusunun ilgilinin oturduğu yerin en büyük mülki idari amirine, yabancı ülkede bulunduğu takdirde o ülkedeki Türk konsolosluklarına bir dilekçe ile yapılacağına ilişkin ifade, yeni kanunda yer almamaktadır³⁰. Yeni kanunda bahsi geçen vatandaşlık başvuru inceleme komisyonu ile ilgili ayrıntılı bilgiye henüz ilgili yönetmelik çıkmadığı için ulaşılamamaktadır. Bu komisyon, mülki idare amirliği sınıfı içinde mi yer alacaktır? Yurt dışında bulunan yabancı bulunduğu ülkedeki Türk konsolosluklarına başvuruda bulunamayacak mıdır? Sorularının cevap beklediği belirtilmelidir.

5901 Sayılı TVK, madde:19, kazanma ile ilgili usul hakkında düzenleme getirmektedir. Buna göre “Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılardan başvuru için gerekli şartları taşıyanların adına vatandaşlık dosyası düzenlenir ve karar verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda durumu uygun bulunanlar Bakanlık kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler, uygun görülmeyenlerin talepleri ise Bakanlıkça reddedilir”. 12. madde uyarınca Türk vatandaşlığını kazanma işlemleri Bakanlıkça yürütülür. Burada belirtilen Bakanlığın, eski kanunda açıkça adı geçen İçişleri Bakanlığı olduğu anlaşılmaktadır. 12. maddeye tekrar bakıldığında, maddede sözü edilen yabancıların Türk vatandaşlığını kazanma işlemleri Bakanlık tarafından yürütülmekle birlikte kararın Bakanlar Kurulu'na ait olduğunun altı çizilmelidir.

Yetkili Makam Kararı ile Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Geçerliliği ve Sonuçları

5901 Sayılı TVK'ya göre (madde:20) Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararlar, karar tarihinden itibaren hüküm ifade edecektir. (403 Sayılı Kanunda da bahsi geçen bir ifadedir). Yine maddenin ikinci bendine göre; yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması eşin vatandaşlığına tesir etmeyecek, ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte velayeti kendisinde bulunan çocukları, diğer eşin muvafakat etmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanacaklardır. Muvafakat verilmemesi halinde ana veya babanın mutad meskeninin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem yapılacak, Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kazanacaklardır. Maddenin üçüncü bendi uyarınca ise ana veya babanın Türk vatandaşlığını kazandığı tarihte kendileri ile birlikte işlem görmeyen çocukları, ergin olduktan sonra Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurdukları takdirde haklarında genel kazanma yolu olarak da değerlendirebileceğimiz 11. madde hükümleri uygulanacaktır. Türk vatandaşlığının kazanılmasının geçerliliği ve sonuçları bakımından yapılan bu düzenlemenin özü itibarıyla 403 Sayılı Kanunun temel mantığından uzaklaşmadığı söylenebilir.

³⁰ Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün web sitesinde vatandaşlığın kazanılması ile ilgili işlemlerle ilgili olarak henüz 5901 sayılı kanun uyarınca gerekli değişikliklerin yapılmadığı görülmekte, işlemler ve usul bilgileri konusunda 403 sayılı kanunun çizdiği çerçeveye uyarınca bilgi verilmektedir. Bkz.

http://www.nvi.gov.tr/Hizmetler/Vatandaslik,Yetkili_Makam_Karari_Ile_Turk_Vatandasligin_Kazanilmasi.html?pageindex=1 (20.10.2009)

2.b.3. Türk Vatandaşlığının Seçme Hakkı ile Kazanılması, Geçerliliği ve Sonuçları

403 Sayılı TVK seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında, Türk vatandaşlığını kaybeden küçükler ve evlenme ile Türk vatandaşlığını kaybeden kadın açısından bir düzenleme yaparken, 5901 Sayılı TVK (madde:21-22) 27. madde uyarınca ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybeden çocuklar için bir düzenleme getirmektedir. Buna göre eski kanunda “Türk Medeni Kanununa göre reşit olmalarından başlayarak bir yıl içinde Türk vatandaşlığını seçebilirler” ifadesi yeni kanunda; “ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme hakkını kullanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabilirler” biçimi almıştır. 5901 Sayılı TVK, seçme hakkı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasının, bu hakkın kullanılmasına dair şartların tespitine ilişkin karar tarihinden itibaren hüküm ifade edeceğini hükme bağlamaktadır. Yeni TVK uyarınca seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin eşleri ve çocukları hakkında 20. madde hükümleri uygulanacaktır.

SONUÇ

2009 tarihli 5901 Sayılı TVK, Türk Vatandaşlığının kazanılması konusunda, vatandaşlık hukuku sistematığına bağlı kalarak genel içeriği itibarıyla büyük bir değişiklik yaratmamakla birlikte bazı yenilikler de getirmektedir. Türk vatandaşlığının kazanılması, asli ve sonradan kazanma bağlamında ele alınmakta, ancak daha önce yetkili makam kararı ile kazanma başlığı altında görülen bağlı alt başlıklar, ayrı birer başlık biçiminde yer almaktadır. Yeni kanun, eski yasadaki bazı ifadeleri değiştirmek yoluna gitmektedir; “reşit” yerine “ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak” ifadesinin kullanılması gibi. Yine 5901 Sayılı TVK, yeni ifadeleri kullanmak suretiyle maddelerdeki anlamı güçlendirmek ya da açıklamak amacını gütmüş görünmektedir. Örneğin, “müracaat tarihinden geriye doğru 5 yıl ikamet etme” şartı, yeni kanunda “kesintisiz” sözcüğü eklenerek değiştirilmiştir.

5901 Sayılı TVK, Türk vatandaşlığına alınmada, önceki kanunda belirtilen genel şartları tekrarlamakla birlikte, “Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak” gibi bir hassasiyete yer vermektedir. Benzer ifade, evlat edinme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında da tekrarlanmaktadır. Burada bir takım suçlar nedeniyle kamu düzeninin bozulmasını önlemek amacının güdüldüğü açıktır. Eski kanunda yer almayan ancak yeni kanuna giren bir başka yenilik de Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılardan, sayılan şartlarla birlikte, taşıdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartının da aranabileceği, bu takdirin kullanılmasına ilişkin esasların tespitinin Bakanlar Kurulunun yetkisinde olduğudur.

5901 Sayılı TVK’nın evlenme ile ilgili olarak, başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde “aile birliği içinde yaşama” şartının aranmayacağına hükmetmesi önemli bir yeniliktir. Bunun yanında kanunun, evliliğin başvuru sürecinde Türk eşin kusurlu olduğu bir boşanma ile son bulması ve başvurucağın bu son bulmada iyi niyetli olması halinde, Türk vatandaşı olma sürecini açmaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

5901 Sayılı TVK’nın bahsi geçen eleştirilere rağmen çağdaş bir uyruklu düzenlenmesinde olması gereken bir içeriği yansıttığı söylenebilir. Kanun, tasarının

gerekçesinde de belirtildiği üzere, uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan sorumlulukları göz önünde bulundurmaktadır. Kanun özellikle kadınların ve çocukların Türk vatandaşlığını kazanması bağlamında incelendiğinde, bu gruplara yönelik yaklaşımda vatansızlığı önlemenin dikkate alındığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla dünyanın hemen her yerinde dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilen bu gruplara yasanın yaklaşımının koruma yönünde olması kayda değerdir.

KAYNAKÇA

- ALTUNYA, Niyazi, *Vatandaşlık Bilgisi*, Nobel Yay., Ankara,2003.
- AYBAY, Rona, *Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 2.b., İstanbul, 2006.
- BERKİ, Osman Fazıl, “Türk Vatandaşlığı Kanununun Asli Tabiiyete Mütteallik Hükümleri”, *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*,C.VIII.,S.1-2, 1951.
- BERKİ, Osman Fazıl, “403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Kanuna Bazı Fıkralar Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı'na İlişkin Düşünceler”, *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*,C.XXXV.,S.1-4, 1978.
- CİN, Turgay, “Yunan Vatandaşlık Kanunu'na Göre Yunan Asıllığının(Vatandaşlığının) Kazanılması”, *DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5,S.2, 2003.
- ÇELİKEL,Aysel, Ergin NOMER, Haz. Kerem Giray, Emre Esen, *Devletler Hususi Hukuku Örnek Olaylar-Mahkeme Kararları*, Beta Yay., 8.b., İstanbul,2007.
- GÜNDOĞDU, Yeşim, “Avrupa Birliği Yurttaşlığı Avrupa Kimliği Sorununa Çözüm Oluşturabilir mi?”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C..3., No.2, Bahar,2004.
- JACOBS, D., Martiniello, M., Rea, A. 'Changing patterns of political participation of citizens of immigrant origin in the Brussels Capital Region: The October 2000 Elections', *Journal of International Migration and Integration / Revue de l'intégration et de la migration internationale*, 2002, 3 (2).
- KADIOĞLU, Ayşe, “Vatandaşlık: Kavramın Farklı Anlamları”, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, Haz. Ayşe Kadioğlu, Metis Yay., İstanbul, 2008.
- KEYMAN, E.Fuat, “Türkiye’de Çokkültürlü Anayasal Vatandaşlık ve Demokratikleşme”, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, Haz. Ayşe Kadioğlu, Metis Yay., İstanbul, 2008.

- KYMLÍCKA, Will, Wayne NORMAN, “Vatandaşın Dönüşü: Vatandaşlık Kuramındaki Yeni Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Vatandaşlığın Dönüşümü Üyelikten Haklara*, Haz. Ayşe Kadioğlu, Metis Yay., İstanbul, 2008.
- NOMER, Ergin, *Devletler Hususi Hukuku*, Beta Yay., İstanbul, 2005.
- ÜSTEL, Fusun, *Yurttaşlık ve Demokrasi*, Dost Kitabevi, Ankara, 1999.
- TC. 1982 Anayasası
- ABD Anayasası, http://www.usconstitution.net/xconst_Am14.html
- 11 Şubat 1964 tarihli 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu
- 12.Haziran 2009 tarihli 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu
- 20 Kasım 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, <http://www.un.org.tr/>
- Uyrukluk Konusunda Avrupa Sözleşmesi, Strasbourg 1997.
http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_166.htm
- 20.02.2006 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, “TC. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü”. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0482.pdf>
- 20 Kasım 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, <http://www.un.org.tr/>
- Türk Vatandaşı İle Evlenme Nedeniyle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına Ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Vatandaşlarının Türk Vatandaşlığını Kazanmalarına İlişkin Yönetmelik, 24.5.2004.
http://www.nvi.gov.tr/Hizmetler/Vatandaslik,Yetkili_Makam_Karari_Ile_Turk_Vatandasligin_Kazanilmasi.html?pageindex=1
- UN, Women, Nationality and Citizenship” <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/jun03e.pdf>